

§ 43 NYT

19. Overfredningsnævnets holdning til spørgsmålet om fredning af arealer omfattet af §§ 43, 43a og 43b.

Overfredningsnævnet har i adskillige tilfælde - enstemmigt eller med stort flertal - afvist at gennemføre konkrete fredninger efter naturfredningslovens kapitel III med bestemmelser, der allerede følger af lovens generelle beskyttelsesregler. (Se "overfredningsnævnet orienterer", 326 - 1/86).

Denne linie er udtryk for, at overfredningsnævnet finder det overflødigt, at sådanne arealer pålægges fredningsbestemmelser, der blot gentager eller specificerer lovbestemmelsernes forbud.

Det kan derimod meget vel tænkes, at overfredningsnævnet vil gå med til at gennemføre fredningsbestemmelser for arealer, der er omfattet af lovens generelle beskyttelsesbestemmelser, hvis de foreslåede bestemmelser har et selvstændigt indhold i forhold til lovens almindelige bestemmelser. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis fredningsforslaget i overensstemmelse med dets formålsbestemmelser indeholder forslag til plejebestemmelser eller bestemmelser om en særlig påbudt driftsform, der pålægger ejeren begrænsninger udover, hvad der umiddelbart følger efter § 43 m.fl. eller bestemmelser om særlige foranstaltninger til reetablering af

en ønsket tilstand. Det kan f.eks. også være tilfældet, hvis fredningsforslaget indeholder bestemmelser om regulering af offentlig adgang eller jagtbegrænsninger.

Endelig kan det tænkes, at fredning af § 43-arealer gennemføres, hvis disse arealer indgår som elementer i et naturligt sammenhængende fredningsområde, hvor det af hensyn til den fremtidige administration af området vil være hensigtsmæssigt, at fredningsområdet udgør en helhed.

Fra praksis inden for de seneste år kan bl.a. henvises til overfredningsnævnets afgørelse om fredning af Frøslev Mose (j.nr. 2597/83), der pålagde miljøministeriet og amtsrådet at søge en restaurering af højmosen gennemført efter nærmere angivne principper og i øvrigt pålagde myndighederne en plejepligt. Ved fredningen blev der desuden pålagt jagtbegrænsninger og begrænsninger i almenhedens færdselsret.

I overfredningsnævnets afgørelse om fredning af Sønderholm og en del af Plet Enge (j.nr. 2591/83) blev der pålagt begrænsninger i arealanvendelsen af moser og strandenge bl.a. med hensyn til høslet og begrænsninger i almenhedens færdselsret. Desuden blev der tillagt amtsrådet plejeret.

Endelig kan nævnes overfredningsnævnets afgørelse om fredning af Brandstrup Mose (j.nr. 2569/83), hvor overfredningsnævnet tillagde amtsrådet en plejerefter en af amtsrådet udarbejdet plejeplan. Udover plejebestemmelserne fik fredningen ikke andet indhold.

Overfredningsnævnets beslutning med hensyn til, om der skal fastsættes fredningsbestemmelser for arealer, der er omfattet af naturfredningslovens §§ 43, 43a og 43b, vil i hvert enkelt tilfælde bero på en konkret vurdering af behovet for at fastsætte sådanne bestemmelser.

20 Vedrørende bestemmelserne i naturfredningslovens §§ 43-43b og udarbejdelsen af vandløbsregulativer.

På baggrund af en henvendelse fra en amtskommune har fredningsstyrelsen overfor miljøstyrelsen udtalt nedenstående om forholdet mellem bestemmelserne i naturfredningslovens §§ 43-43b og udarbejdelsen af vandløbsregulativer.

Der redegøres først for hvorledes der i relation til naturfredningslovens § 43 skal forholdes til arbejder i henhold til gældende vandløbsregulativer. Derefter redegøres for forholdet til kommende vandløbsregulativer.

Arbejder i henhold til gældende vandløbsregulativer.

Ved ændringen af naturfredningsloven i 1972 blev der i § 43, stk. 1, indført en bestemmelse, hvorefter arbejder i henhold til gældende vandløbsregulativer kan foretages uden tilladelse fra amtsrådet eller hovedstadsrådet.

Som angivet i vådområde-cirkulæret (cirkulære nr. 222 af 1. december 1978), undtager bestemmelsen først og fremmest arbejder i henhold til de vandløbsregulativer, der var gældende, da reglerne om offentlige vandløb i § 43 trådte i kraft den 1. september 1972.

Efter bemærkningerne til 1978-loven gælder dette dog ikke arbejder, som udføres på grundlag af vandløbsregulativer, der ikke længere er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Dette indebærer, at såfremt de faktiske forhold i tidens løb har udviklet sig således, at vandløbets faktiske tilstand er anderledes end foreskrevet efter vandløbsregulativet, fordres der tilladelse efter § 43, såfremt den nuværende tilstand ønskes ændret.

Forholdet til kommende vandløbsregulativer.

Ifølge bestemmelserne i vandløbsloven er udarbejdelsen af et nyt vandløbsregulativ ikke i sig selv noget retligt grundlag for at foretage ændringer i et vandløbs længde- eller tværprofil. Et kommende regulativ skal således afspejle vandløbets faktiske tilstand.

Såfremt man ønsker at ændre den faktiske tilstand, skal der ske en særskilt behandling af den pågældende foranstaltning både efter reglerne i vandløbsloven og naturfredningslovens § 43.

Det vil sige, at hvis man vil benytte udarbejdelsen af et nyt vandløbsregulativ som anledning til at søge vandløbsprofilen ændret, skal det ønskede indgreb forelægges amtsrådet/hovedstadsrådet til godkendelse efter naturfredningslovens § 43, og derefter skal der rejses en regule-

ringssag ved vandløbsmyndigheden efter reglerne i vandløbsloven. Først derefter vil man kunne vedtage det nye vandløbsregulativ med det ønskede indhold.

Såfremt de faktiske forhold grunder sig i en ulovlig menneskeskabt ændring af vandløbets tilstand, skal der ligeledes foretages en godkendelse efter naturfredningslovens § 43 og en godkendelse i en regulerings sag efter vandløbsloven, inden der kan vedtages et regulativ.

I de tilfælde, hvor man ved udarbejdelsen af et regulativ lægger de faktiske forhold til grund, men ønsker foretaget en ændret vandløbsvedligeholdelse, kræves der normalt ikke tilladelse efter naturfredningslovens § 43.

Man skal i øvrigt henlede opmærksomheden på, at det også i tilfælde, hvor der ikke kræves § 43 tilladelse, vil kunne være af betydning, at amtskommunernes fredningsafdelinger bliver inddraget i arbejdet med vandløbsregulativeerne f.eks. med henblik på vurdering af mulighederne for økologiske forbedringer af vandløbsforholdene.
(skr. af 24/2.-1986, j.nr. 730-2)

21. Etablering af hjortefarme på arealer der er omfattet af naturfredningslovens §§ 43-43b.

Af afsnit 7.2 i miljøministeriets cirkulære nr. 103 af 27. marts 1984 fremgår, at kun "sædvanlige landbrugshegn" kan op sættes uden godkendelse efter naturfredningslovens §§ 43-43b. Miljøministeriet finder at hegn omkring hjortefarme falder udenfor denne betegnelse og at op sætning af disse således kræver tilladelse fra amtskommunen.

I forbindelse med forberedelsen af en lov om hjortefarme har miljøministeriet derfor tilkendegivet følgende overfor landbrugsministeriet:

Generelt er miljøministeriet betænkelig ved tendensen til, at hjortefarme udover landbrugsjorder også undertiden inddrager naturtyper som heder, strandenge, moser og kær, der er generelt beskyttet efter naturfredningslovens § 43. Det er miljøministeriets opfattelse, at ny indhegning af sådanne arealer med henblik på græsning, supplerende fodring m.v. af hjorte er i strid med naturfredningslovens generelle beskyttelsesbestemmelser for disse naturtyper, og at anlægget af hjortefarme derfor normalt kræver tilladelse fra det pågældende amtsråd.

Erstallet af m. 33

22. Vedr. rækkevidden af naturfredningslovens §§ 43-43b på arealer, der grænser op til områder, der direkte omfattes af bestemmelserne.

I en konkret sag om et dræningsprojekt, der angik et areal som grænsede op til et § 43 område, har fredningsstyrelsen afgivet nedenstående vejledende udtalelse.

"Efter fredningsstyrelsens opfattelse behøver et eventuelt anlægsarbejde ikke at blive gennemført direkte i et § 43-område, for at være omfattet af tilladelsesordningen. Dette fremgår af ordlyden af § 43 m.v., hvorefter det, der er afgørende for, om der kræves tilladelse, er hvorvidt tilstanden af de pågældende områder ændres, men derimod ikke om en bestemt aktivitet finder sted i eller udenfor de nævnte områder. Det bemærkes herved, at det af afsnit

4.2. i vådområde-cirkulæret (cirkulære nr. 222 af 1. december 1978) fremgår, at der ikke er nogen realitetsforskel mellem udtrykkene "ændring af tilstanden" og "ændring af det åbne forløb" i § 43, stk. 1 og 2.

I øvrigt kan fredningsstyrelsen henholde sig til lovens forarbejder og vådområde-cirkulæret. Det anføres her (i afsnit 4.2), at det ikke på forhånd er muligt at afgrænse præcist alle de kategorier af anlægsarbejder, der er omfattet af bestemmelsen, idet det afgørende kriterium snarere er anlægsarbejdets virkning end dets karakter.

I overensstemmelse hermed fremgår det da også af vådområde-cirkulærets afsnit 4.2., at dræning, der medfører afvanding eller tilsvarende permanent grundvandssenkning i en tilstødende mose, kræver tilladelse. Tilsvarende er det i praksis antaget, at bebyggelse omkring et § 43-område, men uden for selve dette, kræver tilladelse efter § 43, hvis bebyggelsen og følgerne af den kan påvirke områdets tilstand (jfr. Karnovs Lovsamling 1983 s. 1268, note 209).

Uanset det anførte finder fredningsstyrelsen imidlertid ikke, at det - i modsætning til hvad der gælder for foranstaltninger i § 43-områder - er ethvert anlægsarbejde, der finder sted udenfor et § 43-område, men som påvirker tilstanden i et § 43-område, der kræver tilladelse. Som udgangspunkt må dette bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde - herunder først og fremmest en vurdering af intensiteten af indgrebet, d.v.s. i hvilket omfang den naturfredningsmæssige tilstand af det pågældende § 43-område vil blive påvirket af dette.

I bedømmelsen må efter fredningsstyrelsens opfattelse i øvrigt især indgå følgende momenter:

- 1) Hvor tæt på § 43-området det pågældende indgreb finder sted, således at forstå, at jo kortere afstanden mellem stedet for anlægsarbejdet og § 43-området er, jo større er formodningen for, at indgrebet - alt andet lige - kræver tilladelse.
- 2) Hvorvidt det, der ønskes foretaget, har en mere konkret karakter.
- 3) I hvilket omfang, det indgreb, der er tale om, har en umiddelbar og direkte virkning på § 43-områdets naturfredningsmæssige tilstand, som kan sidestilles med et indgreb i selve området.

Endelig finder fredningsstyrelsen anledning til at henlede opmærksomheden på, at det i miljøministeriets § 43-cirkulære (nr. 103 af 27. mart 1984) i afsnit 9.5. er præciseret, at i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt det ansøgte er omfattet af tilladelsesordningen, bør sagen realitetsbehandles efter § 43.

Det er dog fredningsstyrelsens opfattelse, at en formelig tilladelse efter § 43 ikke er påkrævet, såfremt en foranstaltning på et område, der ikke er omfattet af § 43, kræver fredningsnævnets tilladelse efter naturfredningslovens bestemmelser om bygge- og beskyttelseslinier. Amtsrådets vurdering af foranstaltningernes fredningsmæssige påvirkning af § 43-området må i sådanne tilfælde indgå i fredningsnævnets behandling af sagen, med mindre den pågældende

foranstaltning er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i § 43 a, stk. 2, nr. 2.

Det om § 43 anførte gælder tilsvarende for bestemmelserne i §§ 43a og 43b."

(Skr. af 14/1-1986, j.nr. F 736/14-39).

23: Beplantninger på moser, heder og strandenge, der er omfattet af naturfredningslovens §§ 43-43b.

Fredningsstyrelsen har i en klagesag ændret amtsrådets afgørelse og afslået en ansøgning om etablering af vildtplantninger i et moseområde. Afslaget blev givet med bl.a. følgende begrundelse:

"Fredningsstyrelsen finder principielt, at der ikke bør foretages beplantninger på de moser, heder og strandenge, der er omfattet af de generelt regulerende bestemmelser i naturfredningslovens §§ 43-43b. Dette skal bl.a. ses på baggrund af, at de pågældende naturtyper er blevet væsentligt reduceret i arealmæssigt omfang igennem de seneste årtier. Det er de åbne naturtyperes dyre- og planteliv, som er gået mest tilbage, og som først og fremmest skal ophjælpes, mens arter knyttet til krat, skov og bryn o.lign., som kan ophjælpes med vildtplantninger, har klaret sig bedre. Endvidere udfoldes der store bestræbelser på at sikre netop de åbne naturtyper bl.a. mod tilgroning, og en lang række naturplejeprojekter er gennemført med dette formål."

(Skr. af 2/6-1986, j.nr. F 736/9.-29).

24. Etablering af nye søer.

Nedenfor følger under pkt. a, b og c tre afgørelser vedrørende etablering af kunstige søer. Gennemgangen af sagerne efterfølges af en kort kommentar, der sammenfatter, hvorledes afgørelserne supplerer hinanden.

a. Afslag på ansøgning om tilladelse til etablering af sø på et moseareal.

I en klagesag ændrede fredningsstyrelsen amtskommunens afgørelse, således at der meddeltes afslag på en ansøgning om etablering af en sø på et moseareal.

Fredningsstyrelsen anførte bl.a. som begrundelse, at man principielt finder, at der ikke bør etableres nye søer i de moser, der er omfattet af de generelt regulerende bestemmelser i naturfredningslovens §§ 43-43b. Dette skal bl.a. ses på baggrund af, at de pågældende naturtyper er blevet væsentligt reduceret i arealmæssigt omfang igennem de seneste årtier.

Samtidig tilføjede fredningsstyrelsen, at styrelsen er opmærksom på, at også søarealerne er blevet væsentligt reduceret igennem de seneste årtier. Fredningsstyrelsen ser derfor naturligvis positivt på etablering af nye levesteder for vildtet og den øvrige fauna og flora, men disse nye levesteder bør principielt etableres uden for de naturtyper, der er beskyttet af naturfredningsloven, med mindre der er tale om specielle og nødvendige foranstaltninger for at sikre levesteder for sjældne eller truede plante- og dyrearter.

(Skr. af 23/5-1986, j. nr. F 736/9-31).

- b. Vilkår om udsætning af ænder og forbud mod fodring af disse m.v. i forbindelse med tilladelse til etablering af kunstig sø.

Et amtsråd meddelte tilladelse til etablering af en kunstig sø, der medførte indgreb i et mindre vandløb, der er medtaget under § 43 godkendelsesordningen. Tilladelsen blev meddelt, bl.a. på følgende vilkår:

- Der må kun udsættes ænder i et et omfang, som ikke medfører risiko for forurening af vandløbet nedstrøms.
- Der må ikke anbringes andehuse eller lignende kunstige redepladser eller foretages fodring i søen og dennes nærmeste omgivelser.

Afgørelsen blev påklaget af ejeren, der ikke fandt vilkårene rimelige.

Fredningsstyrelsen stadfæstede amtsrådets afgørelse med de omhandlede vilkår.

Som begrundelse angav fredningsstyrelsen følgende:

"Ved fodring kan vandhullernes bæreevne for ænder øges væsentligt, således at der kan udsættes op mod 10 gange så mange fugle, som der naturligt ville være. Dette betyder på den anden side, at søens vand påvirkes væsentligt af fuglenes ekskrementer og oprodning af bundmateriale, således at vandkvaliteten i søen forringes. Samtidigt forringes levedemulighederne for andet dyre- og planteliv i søen også.

Ved etablering af kunstige småvande kan den almindelige, biologiske værdi derfor blive for-

ringet væsentligt ved større andeudsætning og dertil hørende fodring".

Det bemærkes at fredningsstyrelsen i andre lignende sager har suppleret de ovennævnte vilkår med vilkår om at der ikke må foretages hegning omkring søen. (Skr. af 17.2.1986 j.nr. 736/10-18).

- c. Etablering af sø i hedemoseområde.

Et amtsråd afslog en ansøgning om tilladelse til etablering af en mindre sø i et hedemoseområde.

Afgørelsen blev af ejeren påklaget til fredningsstyrelsen, der omgjorde amtsrådets afgørelse og tillod etableringen af søen.

Området var tørt hedemose og hede, der var præget af tilgroning.

Området var præget af tørvegravning og rummede en del små, tørre tørveskær. Uden indgreb ville hele området i løbet af en kort årrække være tilgroet og domineret af tæt birkekrat. Det var fredningsstyrelsens vurdering, at området herved ville miste landskabelig og naturhistorisk kvalitet, der har været knyttet til de åbne hede- og hedemosestrækninger, ligesom det kulturhistoriske præg, som de mange små, tidligere delvis vandfyldte tørveskær var ved at forsvinde som følge af tilgroning og udtørring.

Fredningsstyrelsen fandt det væsentligt, at området i videst muligt omfang bevares som åben, fugtig hede og hedemose. I det pågældende område, hvor strukturen er forstyrret som følge af

tørvegravningen ville åbne vand-områder som damme og småøer være med til at bevare den landskabelige variation og et afvekslende plante- og dyreliv. Fredningsstyrelsen fandt det tillige af betydning, at arealet, hvor søen ønskes etableret, var beliggende indenfor et foreløbigt udpeget EF-fuglebeskyttelsesområde. I henhold til EF's direktiv om beskyttelse af vilde fugle af 2. april 1979 (79/409/EØF), artikel 3, har medlemslandene bl.a. forpligtelser til genskabelse af ødelagte og oprettelse af nye biotoper. Etablering af en sø på arealet ville, hvis der ved anlæggelsen blev taget passende hensyn, således være i overensstemmelse med direktivet og den ville kunne fungere som et nyt, lille raste- og fødesøgningsområde for f.eks. krikand og tinksmed. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at fredningsstyrelsen fandt, at de konkrete botaniske interesser på stedet, hvor søen var ønsket etableret var beskedne.

På denne baggrund ændrede fredningsstyrelsen amtsrådets afgørelse, således at der meddeltes tilladelse² til etablering af en ca. 700 m² stor sø i hedemoseområdet.

(skr. af 3/12-1985, j.nr. F 736/14-37).

Sammenfatning ad pkt. 24 a-c

Fredningsstyrelsen ser generelt positivt på etablering af søer, der kan fungere som nye levesteder for vildtet og den øvrige fauna og flora. Disse levesteder bør imidlertid principielt etableres uden for de naturtyper, der er beskyttet af §§ 43-43b (24a) med mindre indgrebet er uvæsentligt (24b) eller der er tale om foranstaltninger, der bidrager til at bevare et af-

vekslende plante- og dyreliv eller sikre levemuligheder for truede plante- eller dyrearter (24c).

25. Hjemvisning af sag om et reduceret projekt til realitetsbehandling i amtskommunen

Et amtsråd havde efter naturfredningslovens § 43 meddelt afslag på en ansøgning om regulering og rørlægning af en del af et kommunevandløb.

Afgørelsen blev påklaget af lodsejerne.

Ved amtsrådets fremsendelse af klagen til fredningsstyrelsen var denne ledsaget af et reduceret projekt, som var tilvejebragt af lodsejerne. Amtsrådet bemærkede ved fremsendelsen at man opretholdt afslaget på det oprindelige projekt, ligesom man overfor fredningsstyrelsen ikke kunne anbefale en tilladelse til det reducerede projekt på det foreliggende grundlag.

Fredningsstyrelsen skrev i den anledning tilbage til amtskommunen, at man med fremsendelsen af det reducerede projekt anså det oprindelige projekt og dermed den indgivne klage for bortfaldet. Tilbage stod at tage stilling til det reducerede projekt, der efter styrelsens skøn reelt var ensbetydende med en ny ansøgning.

Fredningsstyrelsen anmodede derfor amtsrådet om at tage det reducerede projekt op til realitetsbehandling, dels med henblik på at få sagen tilstrækkeligt belyst, dels for at sikre den ansøgende part en reel anke-

(Skr. af 8/1-1986, j.nr. F 736/8-26).

26. Hjemvisning af ankesag efter at amtsrådet havde udtrykt ønske om fornyet behandling.

Et amtsråd havde til fredningsstyrelsen fremsendt en anke over amtsrådets afgørelse efter naturfredningslovens § 43 om ikke at meddele tilladelse til udvidelse af et dambrug.

Efter fremsendelsen af anken til fredningsstyrelsen tilkendegav amtsrådet ønske om at tage sagen op til fornyet vurdering.

Fredningsstyrelsen imødekom amtsrådets ønske og hjemviste sagen til fornyet førsteinstansbehandling i amtsrådet.
(Skr. af 16/10-1985, j.nr. F 732/8-1).